

Cesarica Marija Terezija.

Ko je s cesarjem Karlom VI. izmrl možki zárod habsburške rodovine, prevzela je dné 12. septembra 1741. l. njegova najstarejša hči, Marija Terezija, rojena dné 13. maja 1717. l., vsled pragmatične sankcije vladarstvo avstrijskih dežel. Bila je takrat stara 23 let in omožena s toskanskim vélikim vojvodom Francem Lotrinškim.

Marija Terezija je bila nenavadne lepote; imela je plemenito dušo, čvrsto zaupanje na Bogá in vse óne dušne krepósti, ki so jej bile potrebne kot vladarici velike in mogočne avstrijske države.

V onej dóbi, ko je Marija Terezija nastopila vlado, pretila je velika nevarnost našemu cesarstvu. Od vseh strani so se pokazali sovražniki, ki so zoper njo sklenili nevarno zavézo, ter so si užé v duhu delili med seboj avstrijsko državo.

Komaj je bilo mrtvo teló cesarja Karla v rakev položeno, užé se je vzdignil izborni knez bavarski Karl

Albrecht ter je povdarjal svoje pravice do nasledstva v Avstriji. K tej velikej nevarnosti za Avstrijo pridruži se druga, ki je bila še mnogo večja, in to od óne strani, od koder bi se je ne bil človek nikoli nadejal. Mladi pruski kralj. Friderik II. vdere ne-

Sovražniki so delali na vse kriplje, da bi se avstrijska monarhija razdelila, kakor se je bila španska pred 30 leti. Mislili so si, da se bo mlada vladarica ustrašila in takój privolila bodi si v kateri koli mir, ko bo videla, kakšne priprave se delajo proti njej. Ali zeló so se motili v tem. Marija Terezija je móžato branila svoje pravice. Da-si je nevarnost rastla od dné do dné, vender junaška gospá ni izgubila poguma, dasiravno so jo obdajali od vseh strani mnogobrojni in mogočni sovražniki. Imela je Marija Terezija dva móčna zavéznika, ki je nista zapustila ves čas njenega življenja: trdno zaupanje na Bogá in ljubezen svojih podložnikov. Prvo je imela užé od mladosti, a drugo si je znala pridobiti.

Ko je bila Marija Terezija v največej stiski, bil jej je angležki kralj Jurij II. zanesljiv prijatelj in zavéznik. Ta jej pride z dvema armadama na pomoč. Ob istem času se je obrnila stiskana cesarica osobno do držav-

nadoma s svojo vojsko v dolento Šlezijo, ponavljajoč svoje stare pravice, ter premaga cesar-

sko vojsko pri Molvici 1741 l. To je bila prva šlezka vojska. Ker je Marija Terezija ovrgla njegove neopravičene tirjatve, zavezal se je Friderik z njenimi sovražniki.

Z Bavarsko se je takój združila Francozka in Španska, malo pozneje tudi Saksonska.

nega zbora Požunskega, kjer je s svojo žensko lepoto in možko dostojnostjo tako ganila zbrane stanovce ogrske, da so sklicali narod pod orožje ter so jej z veliko vojsko na pomoč pritekli. Avstrija je bila rešena; samo jeden del Šlezije je morala cesarica Prusiji odstopiti. Tu se je pokazalo očitno, kaj premore Avstrija z zedinjenimi močmi vseh svojih národov, ki so ravno v tej vojski kakor jeden mož krepko stali svojim vkupnim sovražnikom nasproti.

Kratki čas mirú, ki je zdaj nastopil, porabila je plemenita vladarica v izboljšanje državne uprave. Pospeševala je kmetijstvo, obrt in kupčijo. Za bolnike je ustanovila bólnice, za uboge, zapuščene otroke sirotišnice. Izboljšala je postavodajstvo, omejila tlako in olajšala podložnost kmetskega stanú. Posebne važnosti so pa njene preuredbe v šolstvu. Pomnožila je ljudske šole, dala je šolske knjige pisati, ki so se potem mej ubožno šolsko mladino brezplačno delile. Ona je prva obznanila s svojega prestola, da je temelj vsemu nadaljnemu izobraženju in razvijanju národov gojitev materinskega jezika.

Marija Terezija je bila, katera je prva ustanovila v našej deželi posebno slovensko šolo na državne troške; ta začetna šola je bila namenjena ónim otrokom, kateri se niso bili domá naučili nemščine in so se zato imeli tukaj pripravljati za vstop v nemško, tako imenovano normalno šolo. Ako vse to prevdarimo, bila je Marija Terezija prava mati svojim národom.

Ta plemenita vladarica je bila vedno čvrstega zdravja. Dné 20. novembra 1780. leta dobila je neko prsno bolezen, vsled katere je tudi umrla v 64. letu svoje dóbe in v 41. letu svojega slavnega vladarstva. Njen spomin čísla vsak pravi in domoljubni Avstrijanec.

Iz ruske zgodovíne.

(V 1093. léto.)

(Po Nestoru.)

Vladímer po rodítelja svojega Vsévlada smrti začne razmišljati, rekóč: „ako sédem na stoli otca svojega, to imam ràt (vojno) vzeti sè Svetopolkom, ker je stol pred otcem bil njegov.“ Razmislivši pošlje po Svetopolka v Túrov, a sam ide v Órnígov, a Rastíslav v Prejéslavelj. Kadar je minóla vélika nedelja in prešel béli teden, v bélo nedéljo, méseca apríla v 24. dan, Svetopolk pride v Kíjev. Izidó mu napróti Kijáne s poklonom ter ga vzprimó z radostjo. On séde na stoli otca svojega in strijca svojega. Tedàj so Plavecí šli na rusko zemljo, ter slišavši, da je umrl Vsévlad, poslali slè k Svetopolku o míru. A Svetopolk, ne posvétovavši se z družíno otčevo in strijca svojega, stvorí svèt s prišedšimi ž njim ter zgrabi slè in jih vsadí v ízbico. A Plavecí, to slišavši, jemó vojevati. Prišli so Plavecí mnozi in obstopili Tórski Grad. Zdaj Svetopolk izpustí slè Plavške, hotèč míra; a nijso hoteli Plavecí míra, in razsúli so se po zemlji vojújóč. Svetopolk začne zbirati vojníke, hotèč ná-nje. Rekó mu možjé zmíselni: „ne izkušaj se prótivo njim; imaš malo vojníkov!“ On jim reče: „imam družíne svoje pet stó mož, kateri mogó prótivo njim stati.“ A načéli so drugi nezmíselni govoriti: „pojdi, knez!“